

اتحادیه صادرکنندگان
فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی

پیوست تخصصی خوراک واحدهای هیدروکربنی

نفتا | MTBE | آیزوفید و آیزوریسایکل | حلال‌ها (۴۰۲، ۴۰۴، ۵۰۲ و ۵۰۳) | رافینیت

شناسنامه گزارش

تهیه شده در دپارتمان پژوهش و آمار اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

عنوان گزارش: گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی (پیوست تخصصی خوراک واحدهای هیدروکربنی) -
هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

گردآوری و تدوین: مهتاب ابراهیمی

ناظر: فریدون اسعدی، هادی ابراهیمی

نوع گزارش: تحلیلی

شماره گزارش: ۱۴۰۵/۶۴۲۰۹

تاریخ انتشار: مرداد ۱۴۰۵

فهرست

۱	مقدمه
۲	۱. نفتا
۲	۱-۱. نفتا؛ پالایش نفت آبادان
۳	۱-۲. نفتا؛ پالایش نفت شیراز
۴	۱-۳. نفتا؛ پالایش نفت کرمانشاه
۵	۲. MTBE
۶	۳. آیزوفید
۷	۴. آیزوریسایکل
۹	۵. حلال‌ها
۹	۵-۱. حلال ۴۰۲
۱۱	۵-۲. حلال ۴۰۴
۱۲	۵-۳. حلال ۵۰۲
۱۳	۵-۴. حلال ۵۰۳
۱۵	۶. رافینیت
۱۵	جمع‌بندی

مقدمه

خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی از حلقه‌های کلیدی زنجیره انرژی و صنایع پایین‌دستی کشور به شمار می‌روند. نوسانات این بازار می‌تواند به‌طور مستقیم بر روند تأمین مواد اولیه، برنامه‌ریزی تولید، رفتار معاملاتی فعالان صنعتی و جهت‌گیری قیمت‌ها در بخش‌های وابسته اثر بگذارد. در این میان، خوراک‌های مورد استفاده در واحدهای هیدروکربنی، از جمله نفتا، MTBE، آیزوفید و آیزوریسایکل، در کنار برش‌های حلالی و رافینیت، به دلیل نقش تعیین‌کننده در تولید هیدروکربن‌ها، سوخت‌ها، حلال‌ها و سایر محصولات پالایشی و پتروشیمیایی، از اهمیت ویژه‌ای در تحلیل‌های هفتگی بازار برخوردارند.

اهمیت بررسی این گروه از محصولات در هفته مورد بررسی، صرفاً به رفتار معاملاتی آن‌ها در بورس انرژی محدود نمی‌شود. سازمان ملی استاندارد ایران در تاریخ ۱۴۰۵/۰۳/۲۵، کد عمومی «هیدروکربن سبک/سنگین حاصل از بلندینگ» به شماره ۱۱۱۱۱۰۱۳۵ را، همراه با شرایط و ضوابط اجرایی، برای مدت سه ماه ابلاغ کرده است. در این ابلاغیه، فهرستی از مواد اولیه مورد نیاز برای تولید هیدروکربن‌های مذکور ارائه شده و واحدهای تولیدی مشمول ملزم هستند محصولات خود را مطابق مواد اولیه تعیین‌شده در این فهرست تولید کنند.

از این منظر، یکی از نقاط قوت و وجوه تمایز گزارش حاضر، بررسی بخشی از مواد اولیه و خوراک‌هایی است که در فهرست مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدکننده محصولات هیدروکربنی قرار می‌گیرند و در عین حال، به‌صورت مستمر یا نسبتاً منظم در بورس انرژی عرضه می‌شوند. اگرچه عرضه این محصولات در همه هفته‌ها استمرار کامل ندارد، تکرار نسبی عرضه آن‌ها امکان رصد دوره‌ای شرایط تأمین، میزان دسترسی واحدهای تولیدی به خوراک و تغییرات تعادل میان عرضه و تقاضا را فراهم می‌کند. بنابراین، این گزارش علاوه بر ارائه تصویری از وضعیت معاملات، می‌تواند میزان انطباق شرایط بازار خوراک با الزامات و محدودیت‌های ناشی از کد عمومی مذکور را نیز تا حدی آشکار کند.

هر یک از این خوراک‌ها تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل متفاوت، از جمله سیاست‌های قیمت‌گذاری، ظرفیت و برنامه عرضه پالایشگاه‌ها، سطح تقاضای واحدهای مصرف‌کننده، تغییرات نرخ خوراک، محدودیت‌های لجستیکی، کیفیت محصول و انتظارات فعالان بازار قرار دارند. از این رو، تحلیل منظم معاملات آن‌ها می‌تواند تصویر روشن‌تری از تعادل یا عدم تعادل بازار، میزان پوشش تقاضا، پایداری عرضه، شدت محدودیت تأمین و کیفیت کشف قیمت در بورس انرژی ارائه دهد. همچنین، تفکیک میان مازاد عرضه، کسری عرضه و رقابت قیمتی، امکان ارزیابی دقیق‌تر فشارهای هزینه‌ای وارد بر واحدهای تولیدی و صنایع پایین‌دستی را فراهم می‌کند.

گزارش حاضر به‌عنوان پیوست تخصصی گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی، با تمرکز بر معاملات هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، وضعیت مواد اولیه و خوراک‌های مورد نیاز واحدهای هیدروکربنی را در شش گروه اصلی شامل نفتا، MTBE، آیزوفید، آیزوریسایکل، حلال‌های ۴۰۲، ۴۰۴، ۵۰۲ و ۵۰۳ و رافینیت بررسی می‌کند. در این بررسی، روندهای غالب بازار از منظر حجم عرضه، میزان تقاضا، نسبت پوشش تقاضا، کسری یا مازاد عرضه، شکل‌گیری رقابت قیمتی، سطح قیمت‌های معامله‌شده و رفتار معاملاتی عرضه‌کنندگان و خریداران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

هدف از تهیه این پیوست، ارائه تصویری تحلیلی و منسجم از شرایط تأمین خوراک واحدهای هیدروکربنی در مقطع مورد بررسی و تبیین ارتباط میان وضعیت معاملات این خوراک‌ها و الزامات مطرح‌شده در کد عمومی «هیدروکربن سبک/سنگین حاصل از بلندینگ» است. این گزارش می‌تواند مبنایی برای ارزیابی دقیق‌تر وضعیت بازار، برنامه‌ریزی تأمین مواد اولیه و تصمیم‌گیری تولیدکنندگان، فعالان اقتصادی، مصرف‌کنندگان صنعتی و سیاست‌گذاران حوزه انرژی و صنایع وابسته فراهم کند.

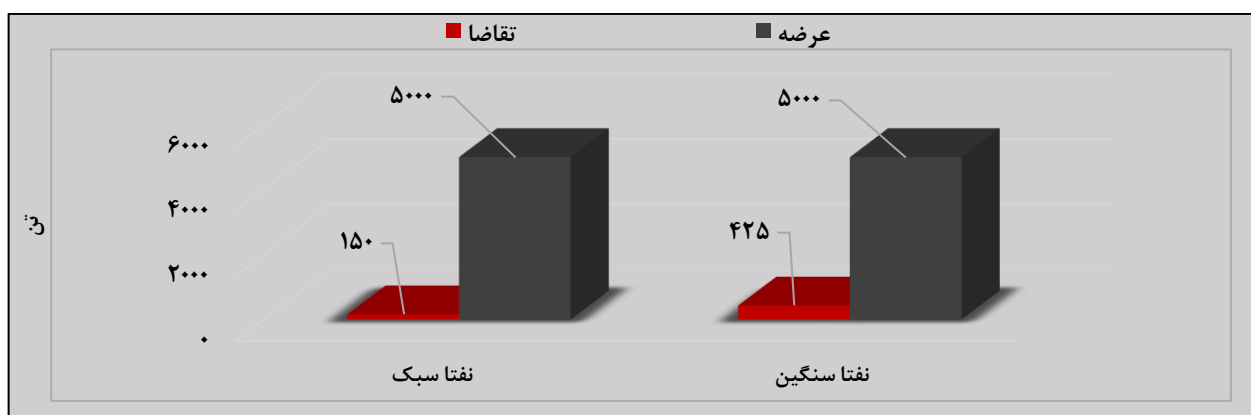
۱. نفتا

نفتا در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ توسط سه تولیدکننده، پالایش نفت آبادان، پالایش نفت شیراز و پالایش نفت کرمانشاه، در رینگ داخلی بورس انرژی ایران عرضه شد که در ادامه، مروری بر عملکرد این تولیدکنندگان در هفته مذکور خواهیم داشت.

۱-۱. نفتا؛ پالایش نفت آبادان

در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، شرکت پالایش نفت آبادان دو نوع نفتا شامل نفتای سبک و نفتای سنگین را در رینگ داخلی بورس انرژی ایران عرضه کرد. وضعیت عرضه و تقاضای این دو محصول در شکل زیر قابل مشاهده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در هر دو نوع نفتا، حجم عرضه به مراتب بیش از تقاضای ثبت‌شده بوده است؛ به‌گونه‌ای که برای نفتای سبک، از مجموع عرضه انجام‌شده تنها ۱۵۰ تن تقاضا به ثبت رسیده و در نتیجه ۴ هزار و ۸۵۰ تن مازاد عرضه شکل گرفته است. همچنین، در مورد نفتای سنگین نیز در مقابل ۵ هزار تن عرضه، ۴۲۵ تن تقاضا ثبت شده و ۴ هزار و ۵۷۵ تن مازاد عرضه به ثبت رسیده است. این وضعیت نشان‌دهنده ضعف محسوس تقاضای مؤثر در مقابل حجم عرضه نفتای پالایش نفت آبادان در معاملات هفته مورد بررسی است.

شکل ۱. وضعیت عرضه و تقاضای نفتا شرکت پالایش نفت آبادان؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی متوسط قیمت معاملات و قیمت‌های پایه عرضه نفتای شرکت پالایش نفت آبادان نشان می‌دهد که در هفته مورد بررسی، هر دو نوع نفتای سبک و نفتای سنگین بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه ۱۰۸ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم معامله شده‌اند. عدم شکل‌گیری رقابت قیمتی در هر دو عرضه، با توجه به مازاد قابل توجه عرضه نسبت

به تقاضای ثبت‌شده، بیانگر نبود فشار تقاضای مؤثر و محدود بودن تمایل خریداران به رقابت بر سر این دو محصول در معاملات هفته مذکور است.

شکل ۲. میزان رقابت قیمتی انواع نفتا شرکت پالایش نفت آبادان؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

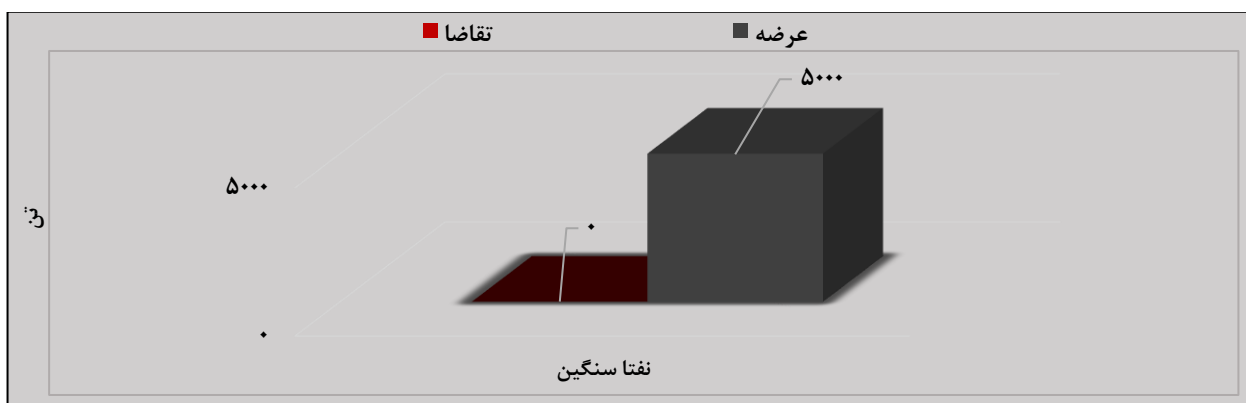

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

۱-۲. نفتا؛ پالایش نفت شیراز

شرکت پالایش نفت شیراز در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ تنها نفتای سنگین را در رینگ داخلی بورس انرژی ایران عرضه کرد که وضعیت عرضه و تقاضای آن در شکل زیر ارائه شده است. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد که در هفته مورد بررسی، با وجود عرضه ۵ هزار تن نفتای سنگین، هیچ‌گونه تقاضایی برای این محصول در بورس انرژی ایران به ثبت نرسیده است. این وضعیت بیانگر نبود تقاضای مؤثر و عدم استقبال خریداران از عرضه نفتای سنگین پالایش نفت شیراز در هفته مذکور است.

شکل ۳. وضعیت عرضه و تقاضای نفتا شرکت پالایش نفت شیراز؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

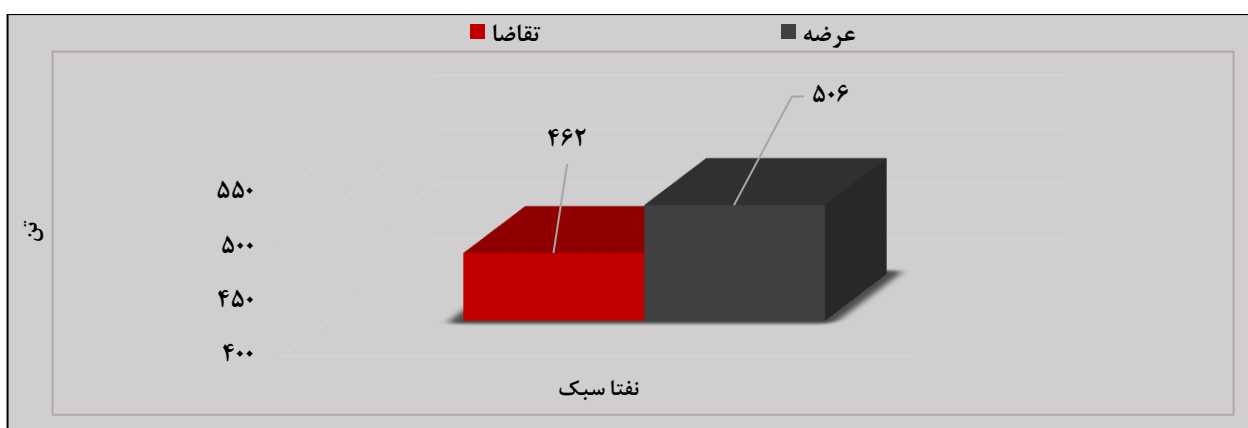
مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت پایه عرضه نفتای سنگین شرکت پالایش نفت شیراز در هفته سوم مردادماه نشان می‌دهد که این محصول با قیمت پایه ۱۰۸ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم در بورس انرژی عرضه شد؛ با این حال، به دلیل عدم ثبت تقاضا، معامله‌ای برای آن انجام نشد و در نتیجه، رقابت قیمتی نیز برای این عرضه شکل نگرفت.

۳-۱. نفتا؛ پالایش نفت کرمانشاه

شرکت پالایش نفت کرمانشاه در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ تنها نفتای سنگین را در رینگ داخلی بورس انرژی ایران عرضه کرد. در شکل زیر، وضعیت عرضه و تقاضای این محصول در هفته مذکور ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، حجم تقاضای ثبت شده برای نفتای سنگین پالایش نفت کرمانشاه کمتر از میزان عرضه آن بوده است؛ به گونه‌ای که در مقابل ۵۰۶ تن عرضه، ۴۶۲ تن تقاضا به ثبت رسیده و در نتیجه، این محصول با ۴۴ تن مازاد عرضه مواجه شده است. این وضعیت نشان‌دهنده وجود تقاضا برای نفتای سنگین پالایش نفت کرمانشاه، در عین مازاد محدود عرضه نسبت به تقاضا در هفته مورد بررسی است.

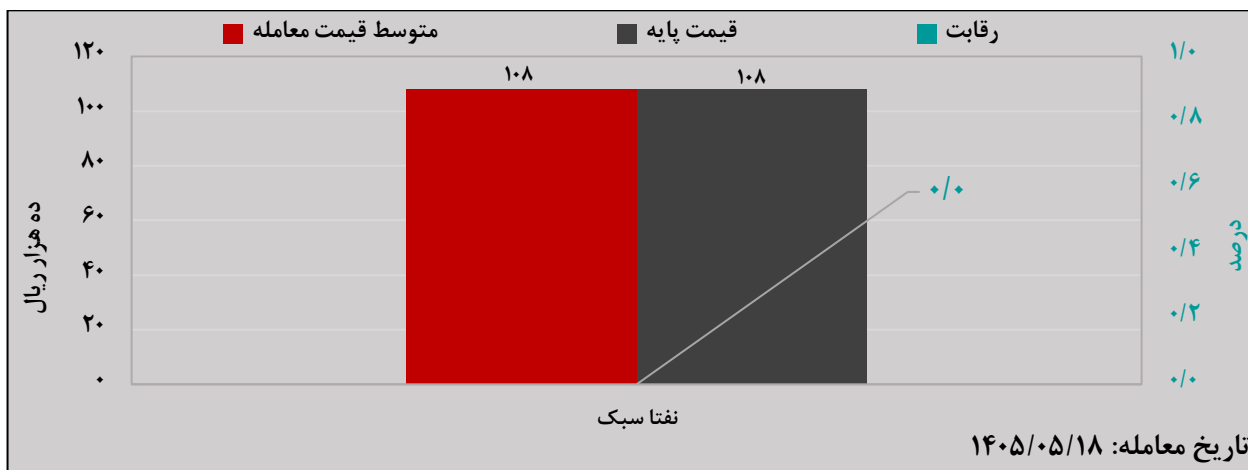
شکل ۴. وضعیت عرضه و تقاضای نفتا پالایش نفت کرمانشاه؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی متوسط قیمت معامله و قیمت پایه نفتای سنگین شرکت پالایش نفت کرمانشاه نشان می‌دهد که این محصول با نرخ پایه ۱۰۸ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم عرضه و در نهایت نیز با همین نرخ معامله شده است؛ در نتیجه، رقابت قیمتی در این عرضه برابر صفر بوده است. این وضعیت، با توجه به مازاد محدود عرضه نسبت به تقاضای ثبت شده، بیانگر نبود فشار تقاضای کافی برای شکل‌گیری رقابت قیمتی در معاملات هفته مورد بررسی است.

شکل ۵. میزان رقابت قیمتی نفتای سبک شرکت پالایش نفت کرمانشاه؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

تاریخ معامله: ۱۴۰۵/۰۵/۱۸

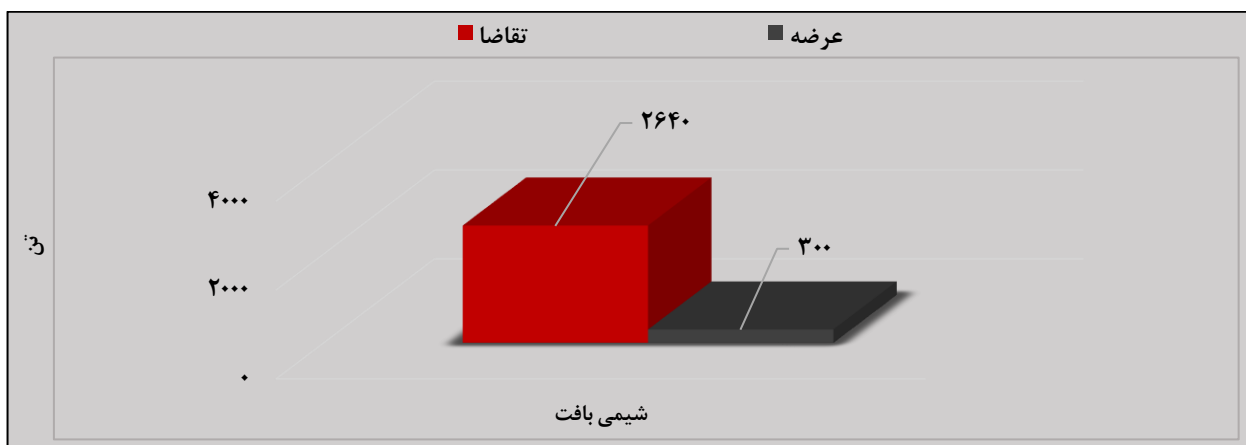
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، معاملات نفتا در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار این محصول در رینگ داخلی بورس انرژی ایران، در بخش عمده عرضه‌ها با ضعف تقاضای مؤثر و غلبه عرضه بر تقاضا مواجه بوده است؛ به‌طوری‌که در عرضه‌های پالایش نفت آبادان و شیراز، حجم بالای عرضه با تقاضای محدود یا عدم ثبت تقاضا همراه شد، در حالی که تنها عرضه نفتای سنگین پالایش نفت کرمانشاه با سطح نسبتاً بالاتری از تقاضا مواجه بود و البته همچنان مازاد محدودی در آن به ثبت رسید. این وضعیت در رفتار قیمتی معاملات نیز منعکس شد؛ به‌گونه‌ای که تمامی معاملات انجام‌شده بدون رقابت قیمتی و در سطح نرخ پایه صورت گرفت و در عرضه شیراز نیز به دلیل نبود تقاضا، اساساً معامله‌ای شکل نگرفت. در مجموع، شرایط معاملاتی این هفته حاکی از محدود بودن تقاضای مؤثر و نبود فشار قیمتی در بازار نفتا است؛ موضوعی که نشان می‌دهد در مقطع مورد بررسی، سمت تقاضا ظرفیت جذب حجم عرضه‌شده را نداشته است.

۲. MTBE

MTBE در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ تنها توسط یک تولیدکننده، شرکت شیمی بافت، از طریق بورس انرژی ایران عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد بازار این محصول در هفته مورد بررسی با کسری عرضه قابل توجه و فشار بسیار بالای تقاضا مواجه بوده است؛ به‌گونه‌ای که تقاضای ثبت‌شده ۸/۸ برابر حجم عرضه بوده و کسری عرضه به ۲,۳۴۰ تن رسیده است. این شرایط در ادامه روندی قرار دارد که از ابتدای سال در بازار MTBE مشاهده شده است؛ به‌طوری‌که تا پیش از هفته سوم مردادماه، مجموعاً ۶,۲۲۴ تن از این محصول عرضه و در مقابل ۱۲,۹۱۸ تن تقاضا به ثبت رسیده بود. بنابراین، بازار MTBE از ابتدای سال با شکاف مستمر میان عرضه و تقاضا مواجه بوده و تداوم این وضعیت در هفته سوم مردادماه، با افزایش نسبت تقاضا به عرضه و شکل‌گیری کسری قابل توجه، از استمرار فشار تقاضا و محدودیت عرضه این محصول در بورس انرژی ایران حکایت دارد.

شکل ۶. وضعیت عرضه و تقاضای MTBE شرکت شیمی بافت؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

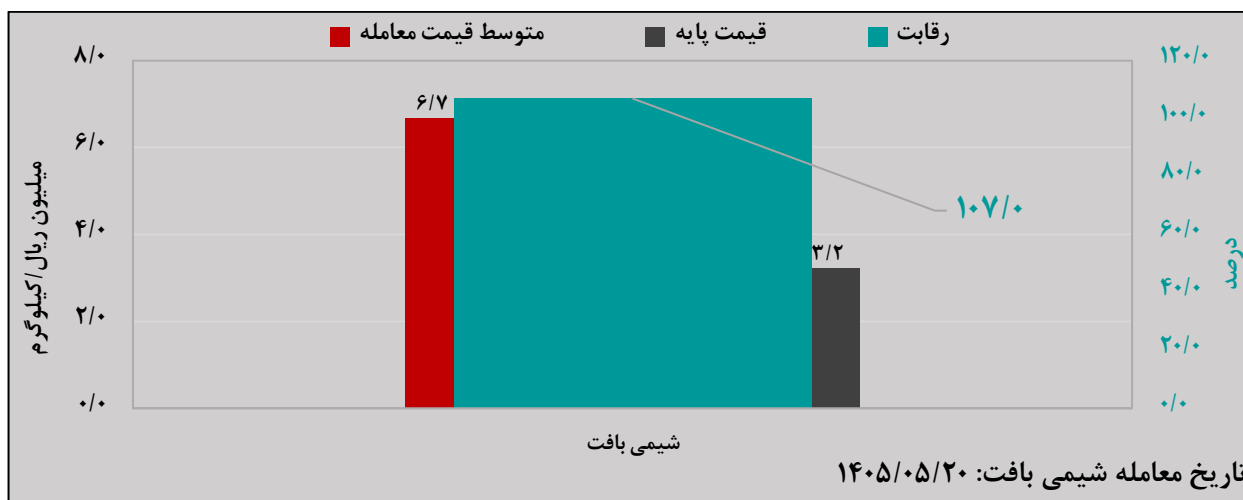

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت پایانی معامله و قیمت پایه عرضه MTBE شرکت شیمی بافت نشان می‌دهد که شدت بالای فشار تقاضا در این عرضه، به شکل‌گیری رقابت قیمتی قابل توجه منجر شده است؛ به‌گونه‌ای که MTBE با قیمت پایه ۳ میلیون و ۲۰۰ هزار ریال به ازای هر کیلوگرم عرضه شد، اما در پی رقابت شدید خریداران، با ۱۰۷ درصد رقابت قیمتی،

متوسط قیمت معامله آن به حدود ۶ میلیون و ۷۰۰ هزار ریال به ازای هر کیلوگرم رسید. این میزان افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه، بیانگر شدت بالای رقابت میان خریداران و محدودیت محسوس عرضه MTBE در برابر تقاضای موجود در معاملات هفته سوم مردادماه است.

شکل ۷. میزان رقابت قیمتی MTBE شرکت شیمی بافت؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

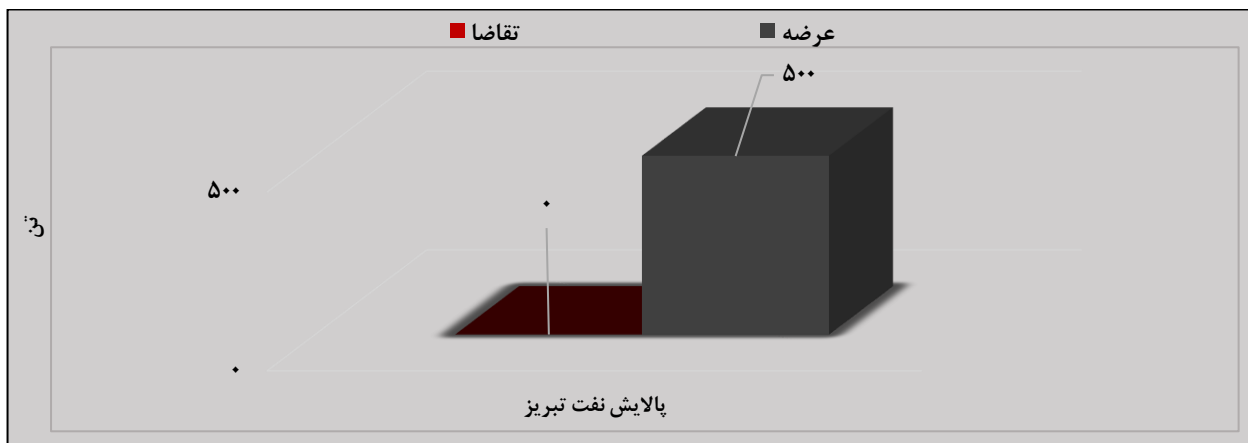
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بازار MTBE در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ با یکی از شدیدترین حالات ناترازی عرضه و تقاضا در بازه زمانی مورد بررسی مواجه بود؛ به‌طوری که نسبت ۸/۸ برابری تقاضا به عرضه، نشان‌دهنده بحرانی در سمت تأمین این محصول است. این شکاف عمیق میان حجم عرضه و تقاضای ثبت‌شده، مستقیماً منجر به بروز رفتاری غیرعادی در قیمت‌ها شد؛ به‌گونه‌ای که رقابت شدید میان خریداران، قیمت معاملات را بیش از ۱۰۷ درصد نسبت به نرخ پایه بالا برد. در نهایت، تداوم این روند از ابتدای سال جاری، حاکی از آن است که بازار MTBE در چرخه مستمری از کمبود عرضه و فشار تقاضای بیش از حد گرفتار شده که منجر به ناپایداری قیمت‌ها و افزایش چشمگیر هزینه‌های تأمین برای صنایع مصرف‌کننده می‌گردد.

۳. آیزوفید

آیزوفید در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ تنها توسط پالایش نفت تبریز در بورس انرژی ایران عرضه شد. شکل زیر، وضعیت عرضه و تقاضای این محصول را در هفته مورد بررسی نشان می‌دهد. بر اساس داده‌های معاملاتی، در مقابل عرضه ۵۰۰ تن آیزوفید از سوی پالایش نفت تبریز، هیچ‌گونه تقاضایی در بورس انرژی ایران به ثبت نرسیده است. این وضعیت نشان‌دهنده نبود تقاضای مؤثر برای آیزوفید عرضه‌شده در هفته مورد بررسی و در نتیجه، عدم شکل‌گیری معامله برای این محصول است.

شکل ۸. وضعیت عرضه و تقاضای آیزوفید شرکت پالایش نفت تبریز؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی شرایط قیمتی عرضه آیزوفید پالایش نفت تبریز نشان می‌دهد که این محصول با قیمت پایه ۸۹۷،۱۰۹ ریال به ازای هر کیلوگرم در بورس انرژی ایران عرضه شده است. با توجه به عدم ثبت تقاضا و در نتیجه انجام نشدن معامله، متوسط قیمت معامله‌ای برای این عرضه شکل نگرفته و موضوع رقابت قیمتی نیز منتفی بوده است.

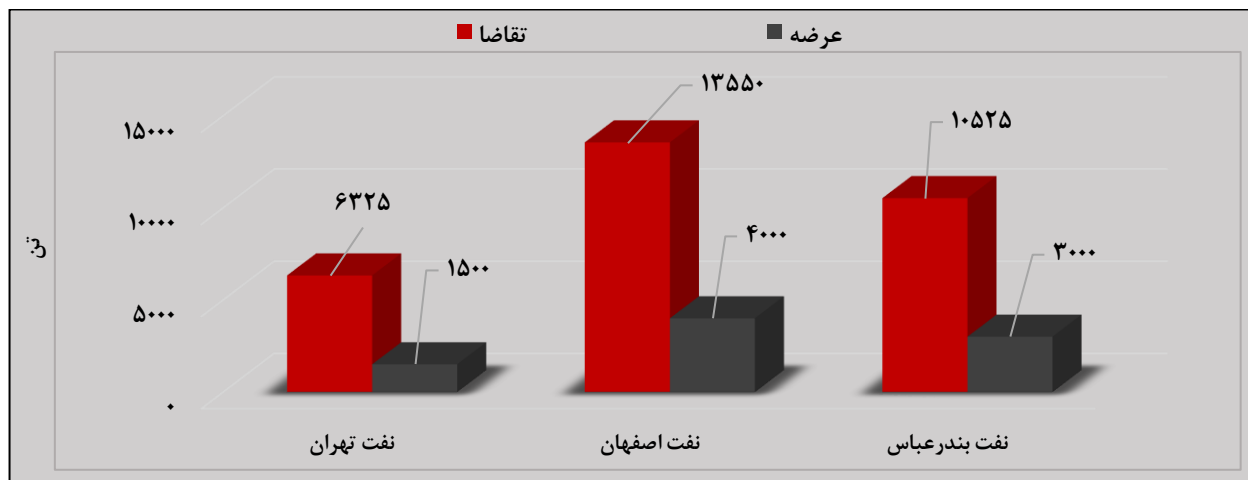
در مجموع، معاملات آیزوفید در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ با عرضه بدون تقاضای مؤثر همراه بوده است؛ به‌گونه‌ای که عرضه این محصول توسط پالایش نفت تبریز بدون ثبت تقاضا باقی ماند و در نتیجه معامله‌ای نیز در بورس انرژی ایران شکل نگرفت. بر این اساس، وضعیت این هفته از یک‌سو بیانگر نبود تقاضای مؤثر در برابر عرضه موجود و از سوی دیگر، عدم امکان ارزیابی رفتار قیمتی بازار به دلیل شکل نگرفتن معامله است. بنابراین، قیمت پایه عرضه‌شده را می‌توان صرفاً به‌عنوان نرخ اعلامی عرضه در این هفته در نظر گرفت و نمی‌توان از آن به‌عنوان قیمت معاملاتی یا شاخصی از سطح قیمت مورد پذیرش خریداران استفاده کرد.

۴. آیزوریسایکل

در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، آیزوریسایکل در بورس انرژی ایران توسط سه پالایشگاه شامل پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت تهران و پالایش نفت بندرعباس عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه ۴ هزار تن، بیشترین حجم عرضه را در میان عرضه‌کنندگان به خود اختصاص داده و پالایش نفت تهران با عرضه ۱،۵۰۰ تن، کمترین حجم عرضه را به ثبت رسانده است.

در سمت تقاضا، بیشترین میزان تقاضای ثبت‌شده مربوط به آیزوریسایکل پالایش نفت اصفهان با ۱۳ هزار و ۵۵۰ تن و کمترین میزان مربوط به پالایش نفت تهران با ۶ هزار و ۳۲۵ تن بوده است. با این حال، در هر سه عرضه، حجم تقاضا از عرضه فراتر رفته و کسری عرضه قابل توجهی شکل گرفته است؛ به‌گونه‌ای که کسری عرضه آیزوریسایکل پالایش نفت اصفهان، تهران و بندرعباس به‌ترتیب ۹ هزار و ۵۵۰ تن، ۴ هزار و ۸۲۴ تن و ۷ هزار و ۵۲۵ تن بوده است. در مجموع، ثبت کسری عرضه در تمامی عرضه‌های انجام‌شده نشان می‌دهد بازار آیزوریسایکل در هفته مورد بررسی با فشار تقاضای محسوس و محدودیت عرضه در مقابل نیاز ثبت‌شده خریداران مواجه بوده است.

شکل ۹. وضعیت عرضه و تقاضای آیزورسیاکیل به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

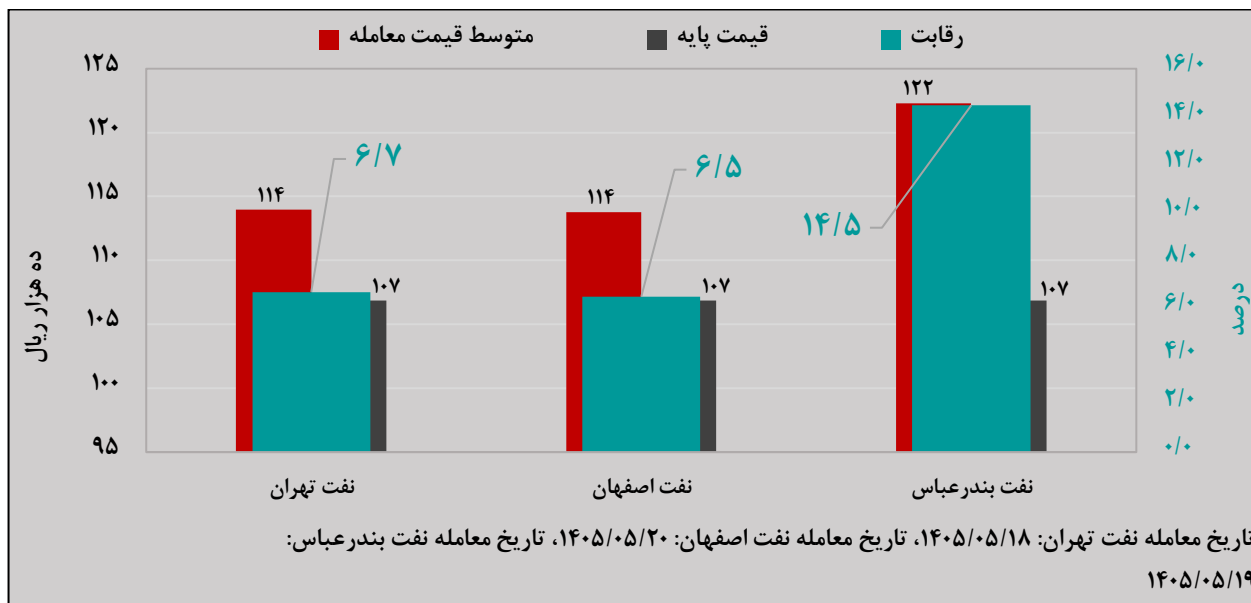

مأخذ: بورس انرژی ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و متوسط قیمت معاملات نیز نشان می‌دهد که فشار تقاضای بالا در هر سه عرضه، به شکل‌گیری رقابت قیمتی منجر شده است. قیمت پایه آیزورسیاکیل برای هر سه عرضه‌کننده ۱۰۷ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم تعیین شده بود، اما محدودیت عرضه در برابر تقاضای ثبت‌شده، قیمت نهایی معاملات را از سطح پایه بالاتر برد. بیشترین رقابت قیمتی مربوط به عرضه پالایش نفت بندرعباس با ۱۴/۵ درصد بود که متوسط قیمت معامله آن را به حدود ۱۲۲ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم رساند. در این عرضه، حجم موجود تنها حدود ۲۸/۵ درصد از تقاضای ثبت‌شده را پوشش داده است؛ از این رو، بخش قابل توجهی از متقاضیان برای تأمین محصول مورد نیاز خود ناگزیر به رقابت قیمتی شده‌اند.

در عرضه‌های پالایش نفت اصفهان و پالایش نفت تهران نیز، الگوی بازار مشابه عرضه بندرعباس بوده است؛ یعنی تقاضای ثبت‌شده به مراتب از حجم عرضه فراتر رفته و زمینه افزایش قیمت معامله نسبت به نرخ پایه را فراهم کرده است. میانگین رقابت قیمتی در این دو عرضه حدود ۶/۶ درصد بوده که با توجه به شرایط تقریباً هم‌سطح فشار تقاضا در هر سه عرضه، در همان بازه رفتاری بازار قرار می‌گیرد. با این حال، رقابت قیمتی عرضه پالایش نفت بندرعباس با ۱۴/۵ درصد، به طور محسوسی از دو عرضه دیگر بالاتر بوده است؛ تفاوتی که با توجه به مشابهت نسبی نسبت تقاضا به عرضه در میان عرضه‌کنندگان، لزوماً قابل تبیین صرف از طریق شدت فشار تقاضا نیست و می‌تواند متأثر از عواملی متفاوتی از جمله کیفیت محصول و لجستیک پالایشگاه نفت بندرعباس باشد.

شکل ۱۰. میزان رقابت قیمتی آیزوریسایکل به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بررسی معاملات آیزوریسایکل در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ حاکی از عدم توازن شدید بازار به نفع سمت تقاضا است؛ به‌طوری‌که تمامی عرضه‌کنندگان با کسری عرضه مواجه شده‌اند و حجم عرضه‌های موجود تنها حدود ۲۸ درصد از مجموع تقاضای ثبت‌شده را پوشش داده است. این وضعیت، به‌ویژه در عرضه پالایش نفت بندرعباس، به افزایش محسوس قیمت نهایی معامله نسبت به نرخ پایه انجامید و هزینه تأمین محصول را برای متقاضیان افزایش داد. بنابراین، رقابت قیمتی شکل‌گرفته در این بازار نباید به‌عنوان نشانه‌ای مثبت از پویایی آن تلقی شود، بلکه بازتاب محدودیت در دسترسی خریداران به محصول و فشار ناشی از ناکافی بودن عرضه در برابر نیاز ثبت‌شده بازار است.

۵. حلال‌ها

حلال‌های ۴۰۲، ۴۰۴، ۵۰۲ و ۵۰۳ در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ در بورس انرژی ایران عرضه شدند که در ادامه، وضعیت معاملات هر یک از این حلال‌ها به تفکیک تولیدکننده‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

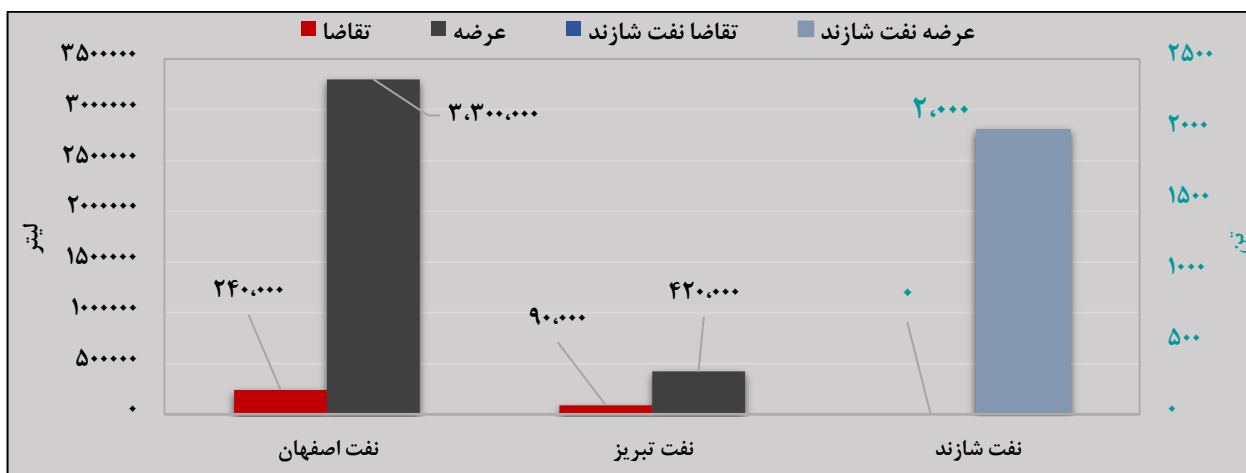
۵-۱. حلال ۴۰۲

در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، حلال ۴۰۲ در بورس انرژی ایران توسط سه پالایشگاه شامل پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت تبریز و پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار لیتر (معادل ۲,۵۵۷/۵ تن)، بیشترین حجم عرضه را به خود اختصاص داده است. پس از آن، پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند با عرضه ۲ هزار تن دارد و پالایش نفت تبریز با عرضه ۴۲۰ هزار لیتر (معادل ۳۲۵/۵ تن)، کمترین حجم عرضه را در میان عرضه‌کنندگان حلال ۴۰۲ به ثبت رسانده است.

در سمت تقاضا، برای حلال ۴۰۲ پالایش نفت اصفهان ۲۴۰ هزار لیتر (معادل ۱۸۶ تن) و برای عرضه پالایش نفت تبریز ۹۰ هزار لیتر (معادل ۶۹/۷۵ تن) تقاضا ثبت شده است؛ در مقابل، عرضه پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند با عدم ثبت

تقاضا مواجه شد. بر این اساس، هر سه عرضه حلال ۴۰۲ با مزاد عرضه همراه بوده‌اند؛ به گونه‌ای که فاصله عرضه و تقاضا در عرضه اصفهان و تبریز قابل توجه و در عرضه شازند به دلیل نبود تقاضا کامل بوده است. در مجموع، وضعیت معاملات حلال ۴۰۲ در این هفته نشان‌دهنده غلبه عرضه بر تقاضا و ضعف تقاضای مؤثر در معاملات این محصول است.

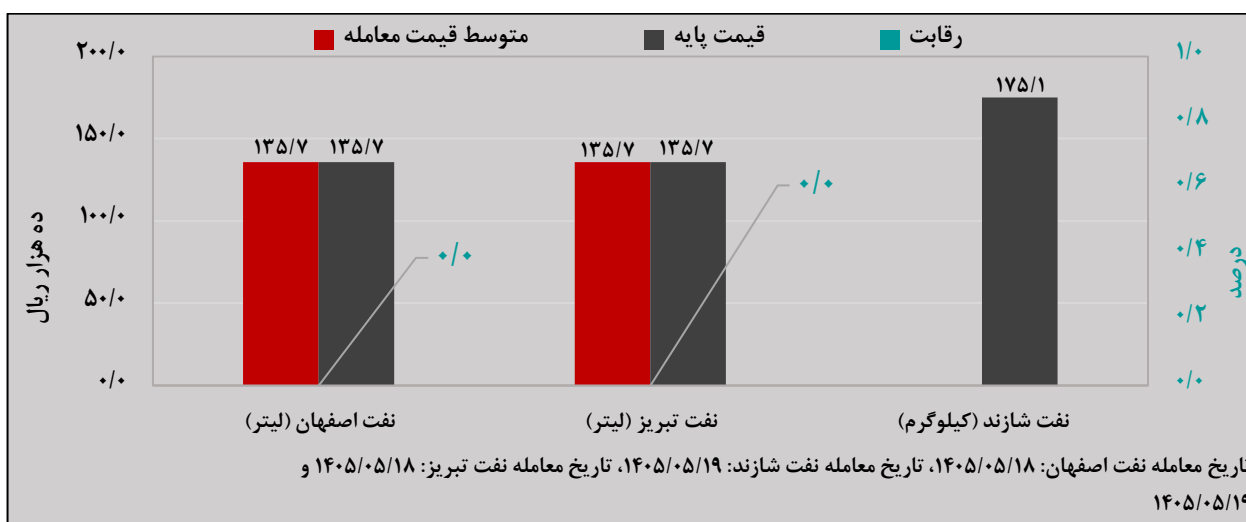
شکل ۱۱. وضعیت عرضه و تقاضای حلال ۴۰۲ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی متوسط قیمت معاملات و قیمت‌های پایه عرضه حلال ۴۰۲ نشان می‌دهد که رفتار قیمتی عرضه‌های انجام‌شده متناسب با شرایط عرضه و تقاضای هر یک از پالایشگاه‌ها بوده است؛ به گونه‌ای که حلال ۴۰۲ پالایش نفت اصفهان و پالایش نفت تبریز، با وجود ثبت تقاضا، به دلیل مزاد عرضه و نبود فشار تقاضای کافی، بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه ۱۳۵/۷ هزار تومان به ازای هر لیتر (معادل ۱۷۵/۱ هزار تومان/کیلوگرم) معامله شدند. در مقابل، برای عرضه حلال ۴۰۲ پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند، به دلیل عدم ثبت تقاضا، معامله‌ای انجام نشد و در نتیجه، رقابت قیمتی نیز موضوعیت نداشت؛ قیمت پایه این محصول ۱۷۵/۱ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم اعلام شد.

شکل ۱۲. میزان رقابت قیمتی حلال ۴۰۲ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

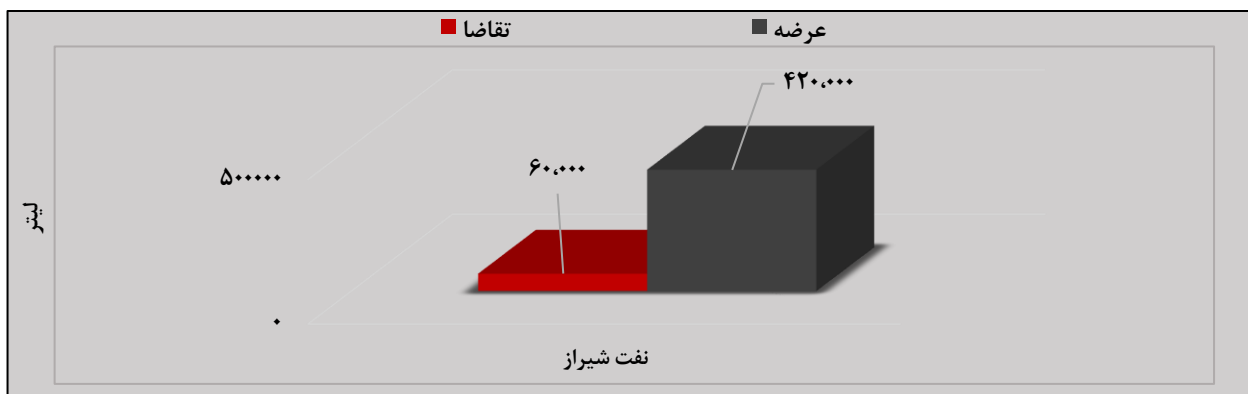

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

۲-۵. حلال ۴۰۴

در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، حلال ۴۰۴ در بورس انرژی ایران تنها توسط پالایش نفت شیراز عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد این پالایشگاه ۴۲۰ هزار لیتر (معادل ۳۲۵/۵ تن) حلال ۴۰۴ عرضه کرده که در مقابل آن ۶۰ هزار لیتر (معادل ۴۶/۵ تن) تقاضا به ثبت رسیده است. بر این اساس، عرضه حلال ۴۰۴ پالایش نفت شیراز با ۳۶۰ هزار لیتر (معادل ۲۷۹ تن) مازاد عرضه همراه بوده است. در مجموع، وضعیت معاملات این محصول در هفته مورد بررسی نشان‌دهنده غلبه قابل توجه عرضه بر تقاضا و ضعف تقاضای مؤثر در بازار حلال ۴۰۴ است.

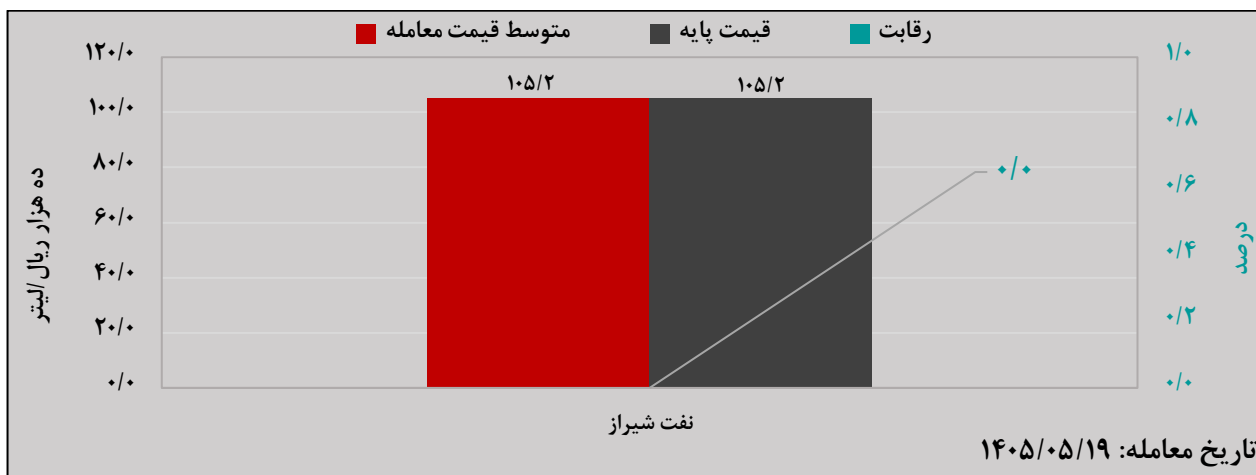
شکل ۱۳. وضعیت عرضه و تقاضای حلال ۴۰۴ شرکت پالایش نفت شیراز؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی متوسط قیمت معامله و قیمت پایه عرضه حلال ۴۰۴ پالایش نفت شیراز نشان می‌دهد که با توجه به مازاد قابل توجه عرضه نسبت به تقاضای ثبت‌شده و نبود فشار تقاضای مؤثر، رقابت قیمتی در این عرضه شکل نگرفته است؛ به‌گونه‌ای که حلال ۴۰۴ با قیمت پایه ۱۰۵/۲ هزار تومان به ازای هر لیتر (معادل ۱۳۵/۷ هزار تومان/کیلوگرم) عرضه و در نهایت نیز با همین نرخ معامله شده است. بر این اساس، رقابت قیمتی این محصول برابر صفر بوده که با شرایط مازاد عرضه و سطح محدود تقاضای ثبت‌شده برای حلال ۴۰۴ در هفته مورد بررسی همخوانی دارد.

شکل ۱۴. میزان رقابت قیمتی حلال ۴۰۴ شرکت پالایش نفت شیراز؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

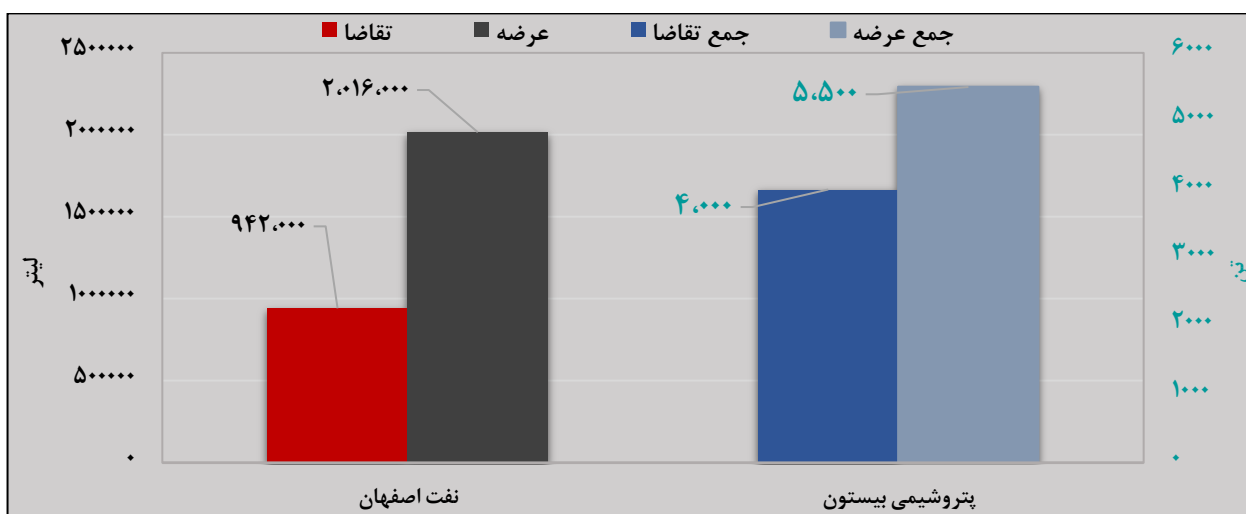
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

۵-۳. حلال ۵۰۲

در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، حلال ۵۰۲ در بورس انرژی ایران توسط دو تولیدکننده شامل پالایش نفت اصفهان و پتروشیمی بیستون عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه ۲ میلیون و ۱۶ هزار لیتر (معادل ۱۵۶۲/۴ تن) و پتروشیمی بیستون با عرضه ۵ هزار و ۵۰۰ تن، به ترتیب عرضه‌کنندگان حلال ۵۰۲ در هفته مورد بررسی بوده‌اند.

در سمت تقاضا، برای عرضه پالایش نفت اصفهان ۹۴۲ هزار لیتر (معادل ۷۳۰/۰۵ تن) و برای عرضه پتروشیمی بیستون ۴ هزار تن تقاضا به ثبت رسیده است. بر این اساس، هر دو عرضه حلال ۵۰۲ با مازاد عرضه مواجه بوده‌اند؛ به گونه‌ای که مازاد عرضه پالایش نفت اصفهان ۱,۰۷۴ هزار لیتر (معادل ۸۳۲/۳۵ تن) و مازاد عرضه پتروشیمی بیستون ۱,۵۰۰ تن بوده است. در مجموع، وضعیت معاملات حلال ۵۰۲ در هفته مورد بررسی نشان‌دهنده غلبه عرضه بر تقاضا و محدود بودن تقاضای مؤثر برای این محصول است.

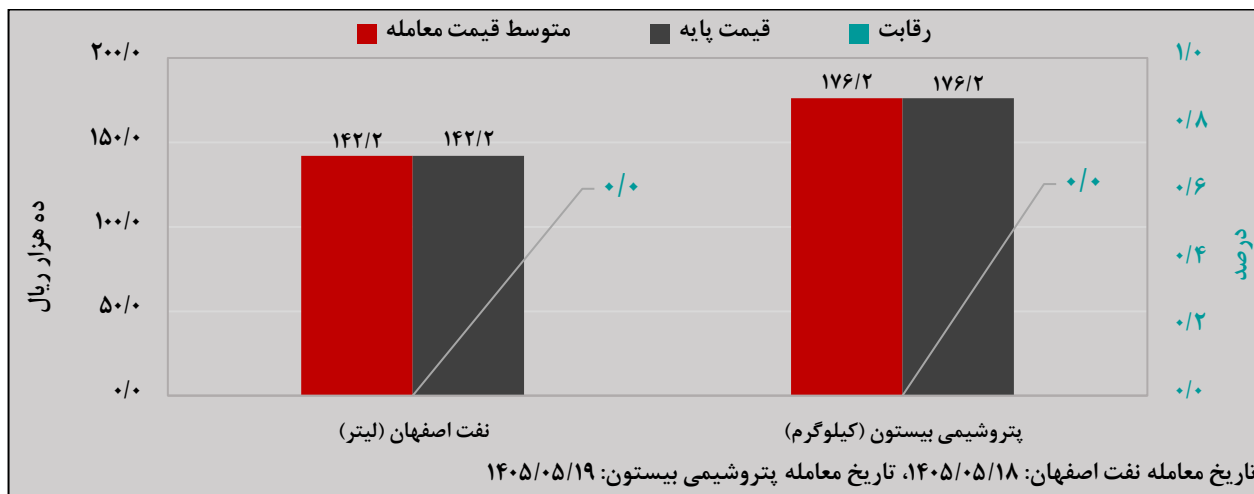
شکل ۱۵. وضعیت عرضه و تقاضای حلال ۵۰۲ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، مقایسه قیمت پایه و متوسط قیمت معامله حلال ۵۰۲ نشان می‌دهد که شرایط عرضه و تقاضا در هر دو عرضه، در نحوه شکل‌گیری قیمت معاملات منعکس شده است. حلال ۵۰۲ پالایش نفت اصفهان با توجه به مازاد عرضه نسبت به تقاضای ثبت‌شده، در سطح قیمت پایه ۱۴۲/۲ هزار تومان به ازای هر لیتر (معادل ۱۸۳/۴ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم) و بدون رقابت قیمتی معامله شد. در مورد پتروشیمی بیستون نیز، با وجود ثبت تقاضا، مازاد عرضه مانع از شکل‌گیری فشار تقاضای کافی برای رقابت شد و محصول در قیمت پایه و متوسط قیمت معامله ۱۷۶/۲ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم و با رقابت قیمتی صفر معامله شد. در مجموع، نبود رقابت قیمتی در هر دو عرضه، متناسب با شرایط مازاد عرضه و سطح تقاضای ثبت‌شده برای این محصول بوده است.

شکل ۱۶. میزان رقابت قیمتی خلال ۵۰۲ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

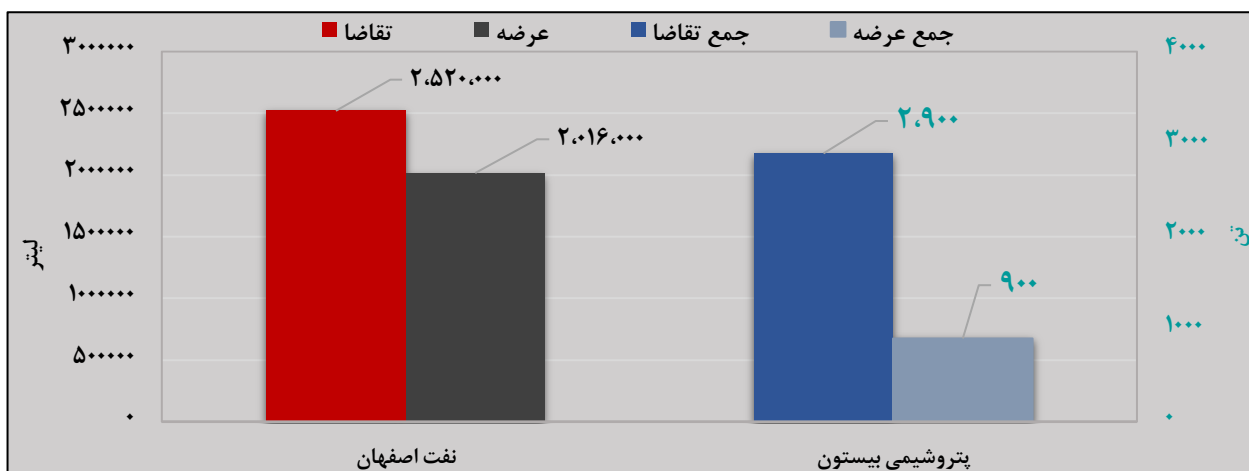
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

۵-۴. خلال ۵۰۳

در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵، خلال ۵۰۳ در بورس انرژی ایران توسط دو تولیدکننده شامل پالایش نفت اصفهان و پتروشیمی بیستون عرضه شد. بررسی داده‌های معاملاتی نشان می‌دهد پالایش نفت اصفهان با عرضه ۲ میلیون و ۱۶ هزار لیتر (معادل ۱,۵۶۲/۴ تن) و پتروشیمی بیستون با عرضه ۹۰۰ تن، به ترتیب عرضه‌کنندگان خلال ۵۰۳ در هفته مورد بررسی بوده‌اند.

در سمت تقاضا، برای عرضه پالایش نفت اصفهان ۲ میلیون و ۵۲۰ هزار لیتر (معادل ۱,۹۵۳ تن) و برای عرضه پتروشیمی بیستون ۲ هزار و ۹۰۰ تن تقاضا به ثبت رسیده است. بر این اساس، هر دو عرضه خلال ۵۰۳ با فزونی تقاضا نسبت به عرضه مواجه بوده‌اند؛ به گونه‌ای که کسری عرضه در عرضه پالایش نفت اصفهان ۵۰۴ هزار لیتر (معادل ۳۹۰/۶ تن) و در عرضه پتروشیمی بیستون ۲ هزار تن بوده است. در مجموع، وضعیت معاملات خلال ۵۰۳ در هفته مورد بررسی، حاکی از غلبه تقاضا بر عرضه و وجود فشار تقاضای مؤثر در معاملات این محصول است.

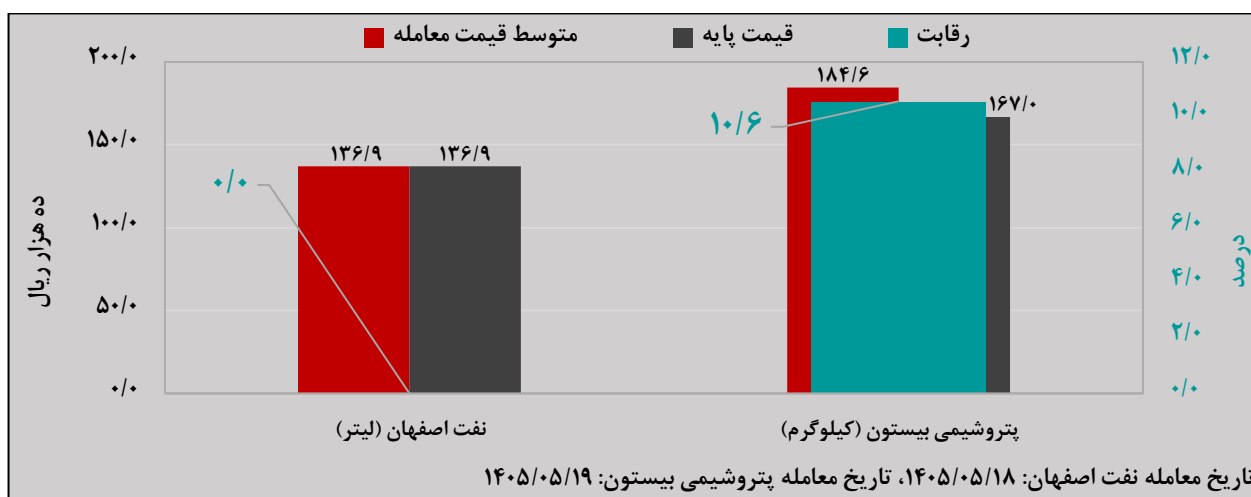
شکل ۱۷. وضعیت عرضه و تقاضای خلال ۵۰۳ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، مقایسه قیمت پایه و متوسط قیمت معامله خلال ۵۰۳ نشان می‌دهد که تفاوت در میزان پوشش تقاضا، در رفتار قیمتی دو عرضه‌کننده نیز انعکاس یافته است. خلال ۵۰۳ پالایش نفت اصفهان با قیمت پایه ۱۳۶/۹ هزار تومان به ازای هر لیتر عرضه شد و به دلیل آنکه حدود ۸۰ درصد از تقاضای ثبت‌شده توسط حجم عرضه پوشش داده شده بود، فشار تقاضای کافی برای شکل‌گیری رقابت قیمتی ایجاد نشد و محصول در همان سطح قیمت پایه معامله شد. در مقابل، در عرضه پتروشیمی بیستون تنها حدود ۳۱ درصد از تقاضای ثبت‌شده توسط عرضه موجود پوشش داده شد که بیانگر شکاف قابل توجه میان عرضه و تقاضا و فشار تقاضای بالاتر در این عرضه است؛ موضوعی که به شکل‌گیری ۱۰/۶ درصد رقابت قیمتی و افزایش متوسط قیمت معامله از ۱۶۷ هزار تومان به ۱۸۶/۶ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم انجامید. در مجموع، تفاوت معنادار در میزان پوشش تقاضا میان دو عرضه، عامل مهمی در شکل‌گیری رفتار متفاوت قیمتی خلال ۵۰۳ در معاملات هفته مورد بررسی بوده است.

شکل ۱۸. میزان رقابت قیمتی خلال ۵۰۳ به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم مرداد ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بررسی معاملات خلال‌های پالایشگاهی در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ تصویری از بازاری نامتوازن اما ناهمگون ارائه می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که جهت‌گیری شکاف عرضه و تقاضا، نقش تعیین‌کننده‌ای در رفتار قیمتی هر گرید داشته است. در خلال‌های ۴۰۲، ۴۰۴ و ۵۰۲، مازاد عرضه در برابر تقاضای محدود، نه‌تنها مانع شکل‌گیری هرگونه رقابت قیمتی شد، بلکه نشانه‌ای از رکود تقاضای مؤثر در صنایع پایین‌دستی مصرف‌کننده این گروه از خلال‌هاست؛ وضعیتی که در آن، خریداران بدون فشار اضافی به قیمت‌های پایه دسترسی داشته‌اند. در مقابل، خلال ۵۰۳ با فزونی تقاضا نسبت به عرضه مواجه شد و این شکاف، به‌ویژه در عرضه پتروشیمی بیستون که تنها حدود ۳۱ درصد تقاضای ثبت‌شده توسط عرضه پوشش داده شد، خود را به صورت افزایش قیمت معامله از ۱۶۷ هزار تومان به ۱۸۶/۶ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم (رشد ۱۰/۶ درصدی) نشان داد.

از منظر متقاضیان، رقابت قیمتی مشاهده‌شده در خلال ۵۰۳ نه‌یک سیگنال سلامت بازار، بلکه بازتاب فشار ناشی از محدودیت عرضه و کسری در سمت تولید است؛ رقابتی که عملاً هزینه تمام‌شده تأمین خوراک را برای صنایع مصرف‌کننده

افزایش می‌دهد و به قیمت محصول نهایی آنها منتقل می‌شود. بنابراین، عامل تعیین‌کننده در این هفته، نه صرف وجود تقاضا، بلکه نسبت پوشش تقاضا توسط عرضه بوده است؛ به نحوی که هر جا عرضه کفایت تقاضا را داده، قیمت‌ها در سطح پایه تثبیت شده و هر جا این نسبت به نفع تقاضا برهم خورده، بار هزینه‌ای آن بر دوش خریداران قرار گرفته است. در مجموع، بازار این هفته در بخش عمده حلال‌ها تحت سیطره سمت عرضه بوده، اما در حلال ۵۰۳، این عدم‌توازن معکوس به افزایش قیمت تمام‌شده خوراک و فشار هزینه‌ای بر مصرف‌کنندگان منجر شده است.

۶. رافینیت

رافینیت طی هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ توسط هیج شرکتی در بورس انرژی ایران عرضه نشد.

جمع‌بندی

بررسی معاملات خوراک واحدهای هیدروکربنی در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار این گروه از محصولات، از نظر تعادل عرضه و تقاضا، تصویری ناهمگون و چندلایه ارائه کرده است. در بخشی از بازار، به‌ویژه در نفتا و حلال‌های ۴۰۲ و ۴۰۴، مزاد عرضه و ضعف تقاضای مؤثر مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی شد؛ در مقابل، در MTBE، آیزوویسیکل و حلال ۵۰۳، محدودیت عرضه در برابر تقاضای بالا به رقابت قیمتی و افزایش محسوس هزینه تأمین برای خریداران انجامید. آیزوفید نیز با نبود تقاضای مؤثر مواجه بود و رافینیت نیز در این هفته اصلاً وارد چرخه عرضه نشد. بنابراین، تصویر کلی بازار در این هفته، بازاری با رفتارهای کاملاً متفاوت میان گروه‌های مختلف خوراک است که در آن، نسبت پوشش تقاضا توسط عرضه، مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده رفتار معاملاتی بوده است.

۱. نفتا

بازار نفتا در این هفته عمدتاً با غلبه عرضه بر تقاضا مواجه بود. در پالایش نفت آبادان و شیراز، حجم عرضه به‌مراتب بالاتر از تقاضای ثبت‌شده بود و در نتیجه، رقابت قیمتی شکل نگرفت یا اساساً معامله‌ای انجام نشد. تنها در پالایش نفت کرمانشاه، هرچند تقاضا ثبت شد، اما این تقاضا نیز از عرضه کمتر بود و معامله در نرخ پایه انجام شد. در مجموع، نفتا در این هفته بازاری کم‌رمق از سمت تقاضا داشت و نشانه‌ای از فشار قیمتی در آن مشاهده نشد.

۲. MTBE

MTBE در هفته مورد بررسی یکی از فشرده‌ترین بازارهای تقاضامحور را تجربه کرد. تقاضای ثبت‌شده چندین برابر عرضه بود و شکاف عرضه و تقاضا به رقابت قیمتی بسیار شدید منجر شد. رشد بیش از ۱۰۷ درصدی قیمت معامله نسبت به نرخ پایه، نشان می‌دهد که بازار این محصول با کمبود محسوس عرضه مواجه بوده و خریداران برای تأمین آن ناچار به پذیرش قیمت‌های بالاتر شده‌اند. بنابراین، MTBE در این هفته شاخص‌ترین نمونه فشار تقاضا در میان خوراک‌های بررسی‌شده بود.

۳. آیزوفید

آیزوفید در این هفته عملاً بازاری بدون تقاضای مؤثر داشت. با وجود عرضه ۵۰۰ تنی پالایش نفت تبریز، هیچ تقاضایی برای این محصول ثبت نشد و در نتیجه معامله‌ای نیز شکل نگرفت. این وضعیت نشان می‌دهد که آیزوفید در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ در وضعیت رکود کامل معاملاتی قرار داشته و از منظر بازار، سیگنال مشخصی از کشف قیمت یا فشار تقاضا ارائه نکرده است.

۴. آیزوریسایکل

آیزوریسایکل برخلاف نفتا و آیزوفید، با مازاد تقاضا و کسری عرضه مواجه بود. در هر سه عرضه انجام‌شده، تقاضا از عرضه فراتر رفت و همین مسئله به شکل‌گیری رقابت قیمتی در همه معاملات منجر شد. هرچند شدت رقابت در بندرعباس بیشتر از دو عرضه دیگر بود، اما در مجموع، بازار آیزوریسایکل در این هفته بازاری فشرده و کم‌عرضه بود که در آن، خریداران برای دستیابی به محصول ناچار به رقابت قیمتی شدند.

۵. حلال‌ها

بازار حلال‌ها در این هفته ناهمگون‌ترین تصویر را ارائه داد. در حلال‌های ۴۰۲، ۴۰۴ و ۵۰۲، عرضه بر تقاضا غلبه داشت و معاملات عمدتاً در نرخ پایه و بدون رقابت انجام شد. در مقابل، حلال ۵۰۳ با کسری عرضه و رقابت قیمتی مواجه شد؛ به‌ویژه در عرضه پتروشیمی بیستون که تنها بخشی از تقاضا پوشش داده شد و همین موضوع به رشد قیمت معامله انجامید. بنابراین، در میان حلال‌ها، تفاوت اصلی نه در نوع محصول، بلکه در میزان پوشش تقاضا توسط عرضه بود.

۶. رافینیت

رافینیت در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ هیچ عرضه‌ای در بورس انرژی نداشت. از این رو، این محصول عملاً وارد چرخه معاملاتی هفته مورد بررسی نشد و امکان ارزیابی عرضه، تقاضا یا رفتار قیمتی آن در این بازه وجود نداشت.

در مجموع، بازار خوراک واحدهای هیدروکربنی در هفته سوم مردادماه ۱۴۰۵ بازاری یکدست و هم‌جهت نبوده، بلکه بسته به نوع محصول، میان دو قطب مازاد عرضه و فشار تقاضا در نوسان بوده است. نفتا، آیزوفید و بخشی از حلال‌ها تحت سلطه عرضه و ضعف تقاضا قرار داشتند، در حالی که MTBE، آیزوریسایکل و حلال ۵۰۳ با کمبود عرضه و رشد قیمت مواجه شدند. این تفاوت رفتاری نشان می‌دهد که در این بازار، نه صرف وجود تقاضا یا عرضه، بلکه نسبت واقعی بین این دو و میزان پوشش نیاز بازار تعیین‌کننده اصلی قیمت و رفتار معامله‌گران بوده است. بنابراین، تداوم چنین ناترازی‌هایی می‌تواند هم به فشار هزینه‌ای بر صنایع پایین‌دستی منجر شود و هم کیفیت کشف قیمت را در بازارهای کالایی تحت تأثیر قرار دهد.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>